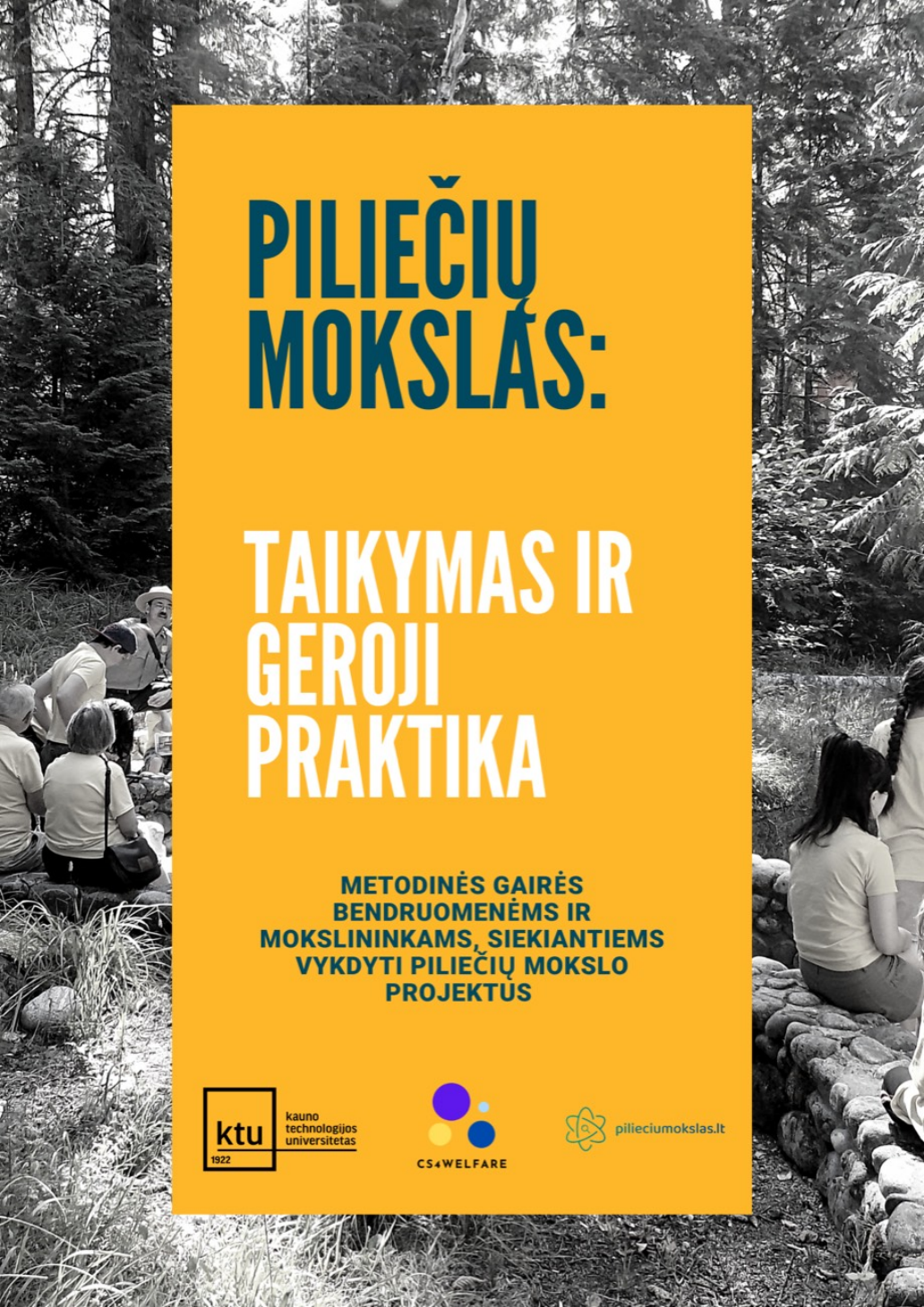

PILIEČIŲ MOKSLAS:

TAIKYMAS IR GEROJI PRAKTIKA

METODINĖS GAIRĖS BENDRUOMENĖMS IR MOKSLININKAMS, SIEKIANTIEMS VYKDYTI PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTUS

ktu 1922 kauno technologijos universitetas

CS4WELFARE

pilieciumokslas.lt

PILIEČIŲ MOKSLAS:
TAIKYMAS IR GEROJI PRAKTIKA

METODINĖS GAIRĖS BENDRUOMENĖMS IR MOKSLININKAMS, SIEKIANTIEMS VYKDYTI PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTUS

ktu 1922 kauno technologijos universitetas

pilieciumokslas.lt

CS4WELFARE

APIE LEIDINĮ

Metodinės gairės parengtos projekto „Piliečių mokslas kaip inovatyvi piliečių dalyvavimo forma kuriant gerovės visuomenę“ apimtyje.

Projekto tikslas yra ištirti piliečių mokslo, kaip inovatyvios formos įtraukti piliečius į lokalių bendruomenių socialinių problemų sprendimą, potencialą ir parengti rekomendacijas suinteresuotosioms institucijoms ir grupėms.

AUTORĖS

dr. Monika Mačiulienė, Kauno Technologijos universitetas
dr. Eglė Butkevičienė, Kauno Technologijos universitetas

FINANSAVIMAS

Projektas „Piliečių mokslas kaip inovatyvi piliečių dalyvavimo forma kuriant gerovės visuomenę“ (CS4Welfare). Projektas finansuojamas pagal LMT sutartį Nr. S-GEV-20-6).

TURINYS

01 ĮVADAS Į PILIEČIŲ MOKSLĄ

02 PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTŲ PAVYZDŽIAI: pasaulyje ir Lietuvoje

03 PILIEČIŲ MOKSLO PRIDĖTINĖ VERTĖ

04 PAGRINDINIAI PROJEKTO PLANAVIMO ŽINGSNIAI

05 KOMUNIKACIJA IR GRĮŽTAMASIS RYŠYS

06 TYRIMŲ ETIKOS KLAUSIMAI

07 PROJEKTŲ FINANSAVIMO GALIMYBĖS

KAS YRA PILIEČIŲ MOKSLAS?

Piliečių neprofesionalų dalyvavimas moksliniuose tyrimuose egzistavo ilgus šimtmečius. Iki mokslo institucionalizacijos pradžios beveik visus mokslinius tyrimus atliko mėgėjai, t. y. žmonės, kurie nedirbo universitetuose ir kuriems nebuvo mokamas mokslininkų atlyginimas, bet jie tą darė vedami susidomėjimo tam tikromis temomis ar klausimais.

XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje mokslo ir inovacijų procesuose pastebima reikšminga tendencija, kad mokslininkai, siekdami gauti prieigą prie naujų duomenų, vis dažniau ieškojo ir iki šiol ieško bendradarbiavimo su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis ar savanoriais.

Piliečių mokslas yra mokslinė veikla, kurioje neprofesionalūs mokslininkai savanoriškai dalyvauja renkant duomenis, analizuojant ir viešinant mokslinių tyrimų rezultatus. Tokie tyrimų projektai akcentuoja profesionalių mokslininkų ir visuomenės partnerystę.

Piliečių mokslas gali būti duomenų rinkimas, piliečių įsitraukimas nustatant mokslinę problemą, kuriant tyrimo metodiką, analizuojant duomenis ar viešinant tyrimų rezultatus.

Yra įvairūs būdai įsitraukti į piliečių mokslo projektus:

- Prisidėjimas, pvz. pagalba renkant ir siunčiant tam tikrus duomenis
- Bendradarbiavimas, pvz. dalyvaujant mokymuose ir po to analizuojant duomenis
- Bendrakūra, pvz. kartu su mokslininkais kuriant tyrimo metodiką ir publikuojant tyrimų rezultatus

Šaltinis: Butkevičienė et al. (2022) "*Piliečių mokslas kaip inovatyvi piliečių dalyvavimo forma kuriant gerovės visuomenę*"

PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTAI

GEROSIOS PATIRTIES PASAULYJE PAVYZDŽIAI

socialiniai mokslai

Public Editor

"Public Editor" bendruomenė skiria 15 minučių per dieną tam, kad visi skaitydami naujienas galėtų pamatyti dezinformaciją ir nebūtų apgauti. Atlikdami nedidelio sudėtingumo užduotis, išmoksite atpažinti daugiau nei 40 skirtingų samprotavimo klaidų tipų. Pradėsite nuo lengvesnių užduočių, o sistema pakvies imtis sudėtingesnių vertinimo užduočių, kai pasistūmėsite į priekį.

Smithsonian

SMITHSONIAN DIGITAL VOLUNTEERS: TRANSCRIPTION CENTER

Smithsono transkripcijos centras įtraukia visuomenę, kad jų neįkainojamos kolekcijos taptų prieinamesnės. Dirbdami kartu su skaitmeninių savanorių bendruomene, instituto mokslininkai transkribuoja istorinius dokumentus ir kolekcijų įrašus, kad palengvintų mokslinius tyrimus ir mokytis paskatintų įvairias auditorijas. Dalyviai turi galimybę transkribuoti įvairią kolekcijų medžiagą, paimtą iš Smitsono mokslo, istorijos, meno ir kultūros rinkinių.

CoAct for Mental Health

"CoAct for Mental Health" projekas skirtas psichikos sveikatos socialinės paramos tinklams. Psichikos sveikatos socialinės paramos tinklai nurodo į socialinę ir emocinę žmonių aplinką ir jų santykių tinklus. Vienaip ar kitaip mes visi esame jo dalis. Visiems mums reikia emocinės aplinkos, kuri mums teiktų meilę, paramą ir palaikymą mūsų pačių gerovei. Ypač išsiskiria mūsų šeimos, suprantant, kad šeima apima tuos žmones, su kuriais mus sieja glaudūs ir nuolatiniai emociniai ryšiai. Socialinės ir afektinės aplinkos turėjimas yra pagrindinis psichikos sveikatos atkūrimo proceso elementas.

Šaltinis: pilieciumokslas.lt

PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTAI

GEROSIOS PATIRTIES PASAULYJE PAVYZDŽIAI

gamtos mokslai

iNaturalist

„INaturalist“ yra viena populiariausių gamtos pažinimo mobilių programėlių, padedančių identifikuoti augalus ir gyvūnus aplink mus. Prisijunkite prie daugiau nei milijono mokslininkų ir gamtininkų bendruomenės. Šioje platformoje įrašydami ir pasidalindami savo pastebėjimais apie gamtą aplink jus, kursite kokybiškus tyrimų duomenis mokslininkams, siekiantiems geriau suprasti gamtą ir apsaugoti ją. „iNaturalist“ yra bendra Kalifornijos mokslų akademijos ir Nacionalinės geografijos draugijos iniciatyva.

ZOONIVERSE

Zooniverse yra didžiausia ir populiariausia pasaulyje piliečių vykdomų tyrimų platforma. Tyrimuose dalyvauja ir profesionaliems tyrėjams padeda daugiau nei milijonas žmonių visame pasaulyje. Zooniverse tikslas yra sukurti sąlygas tyrimams, kurie kitu atveju būtų neįgyvendinami praktiškai dėl didelės apimties.

NASA

NASA piliečių mokslo projektų pagalba padaryti tūkstančius svarbių mokslinių atradimų. Jei norite padirbėti su NASA? Tai gali padaryti bet kas ir bet kur su išmaniuoju telefonu ar kompiuteriu. Šiuo metu galima prisidėti prie keleto skirtingų projektų: Planet Hunters TESS leidžia ieškoti planetų esančių už mūsų Saulės sistemos ribų, Snapshot Wisconsin leidžia klasifikuoti vaizdus užfiksuotus miško takų kamerose, Backyard Worlds: Planet 9 kviečia į didelės planetos esančios mūsų saulės sistemos pakraščiuose paiešką naudojantis NASA plačiajuosčio lauko infraraudonųjų spindulių tyrinėtojo (WISE) misijos duomenimis, Sungrazer Project, , kuriame dalyviai gali atsisiųsti naujausius vaizdus iš ESA/NASA Saulės ir Heliosferos observatorijos (SOHO) arba NASA Saulės sausumos ryšių observatorijos (STEREO) kosminių laivų misijų ir ieško judančių objektų.

Šaltinis: pilieciumokslas.lt

PROJEKTAI LIETUVOJE

BRONĖS PAJĖDAITĖS TAKAIS

VDU vykdomas piliečių mokslo projektas, kuriame analizuojami ir pristatomi tarpukario Lietuvos VDU studentų atlikti biologinės įvairovės tyrimai. Projekte ieškoma samangyvių kolonijų, pritaikant išmaniuosius telefonus jų radvietės globalinei padėčiai (GPS) nustatyti. Projektas remiasi tarpukario laikotarpio VDU studentės B. Pajiedaitės moksliniais atradimais.

PAUKŠČIAI PRIE MANO NAMŲ

Lietuvos Ornitologų Draugija organizuoja sodus ir kiemus lankančių paukščių skaičiavimo iniciatyvas. Šioje iniciatyvoje pilieičiai yra skatinami stebėti paukščius savo sodyboje, kieme ar pamėgtame parke, kur žiemą susirenka daugiau paukščių. Duomenų įvedimui ir pateikimui naudojama internetinė duomenų rinkimo aplikacija.

RŪŠIŲ RALIS

Rūšių ralis siekia prisidėti prie geresnio Lietuvos biojvairovės ištirtumo. Ralis kiekvienais metais piliečiams suteikia galimybę aplankyti vis kitą Lietuvos vietovę ir pasisemti žinių iš žymiausių lietuvių gamtos mokslų ekspertų. Renginys vyksta jau 6 metus, jo metu organizuojamos įtraukiančios paskaitos ir mokymai.

LIETUVOS INATURALIST BENDRUOMENĖ

Ši Facebook grupė skirta iNaturalist vartotojams Lietuvoje. Bendruomenės nariai čia gali dalintis su programėle susijusiais klausimais, naudinga ar įdomia informacija ir patarimais. Norint prisijungti prie biojvairovės tyrimų su iNaturalist, tereikia parsisiųsti iNaturalist programėlė ir pradėti stebėti bei registruoti savo aplinkoje pastebimas laukinių organizmų rūšis.

Šaltinis: pilieciumokslas.lt

PILIEČIŲ MOKSLO PRIDĖTINĖ VERTĖ

01 MOKSLININKAMS

- ☑ Aktualių problemų formulavimas
- ☑ Galima surinkti didesnius kiekius duomenų
- ☑ Išryškinamos problemos, kurios kitaip būtų nepastebėtos
- ☑ Sutaupo laiko resursus
- ☑ Užtikrinamas mokslinių tyrimų tęstinumas
- ☑ Kuriami asmeniniai ryšiai su mokslininkais

02 PILIEČIAMS

- ☑ Savirealizacija
- ☑ Galimybė dirbti su bendraminčiais
- ☑ Galimybė formuluoti problemas kartu su mokslininkais
- ☑ Piliečio galios pajutimas
- ☑ Sąmoningumo ir smalsumo ugdymas
- ☑ Šeimos santykių stiprinimas (jei dalyvauja kartu)

03 MOKSLO IR TYRIMŲ SISTEMAI

- ☑ Jaunimo sudominimas karjera moksle
- ☑ Naujas būdas įdomiai pasakoti istorijas apie mokslą
- ☑ Visuomenės pasitikėjimo mokslu (ir jo sistema) didinimas
- ☑ Mokslo institucijų reputacijos didinimas

04 VISUOMENEI IR APLINKAI

- ☑ Naujo piliečių požiūrio į aplinką, visuomenę, mokslą formavimas
- ☑ Visuomenės narių elgesio keitimas
- ☑ Papildomas resursas socialinėms problemoms spręsti

Šaltinis: Butkevičienė et al. (2022) "*Piliečių mokslas kaip inovatyvi piliečių dalyvavimo forma kuriant gerovės visuomenę*"

PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTŲ ĮGYVENDINIMO SCHEMA

Prieš pradedant

- Įsitikinkite, kad piliečių mokslas yra tinkamiausias metodas
- Apsibrėžkite tyrimo klausimą remdamiesi hipoteze arba socialine problema
- Apsibrėžkite piliečių mokslo taikymo naudą

Pirmieji žingsniai

- Suburkite projekto komandą
- Apsibrėžkite konkrečius projekto tikslus

Planavimo etapas

- Apsibrėžkite tyrimo modelį
- Apsibrėžkite tyrimo metodus
- Kas turėtų dalyvauti projekte?
- Apskaičiuokite projektui reikalingus resursus
- Apsibrėžkite komunikacijos strategiją
- Sukurkite duomenų rinkimo ir valdymo protokolus
- Sukurkite savanorių apmokymo medžiagą

Metodų testavimas ir tobulinimas

Duomenų rinkimas

- Duomenų rinkimas, analizė ir vizualizavimas
- Atgalinis ryšys projekto dalyviams

Rezultatų viešinimas

- Tyrimų rezultatų pristatymas ir viešinimas

Vertinimas

- Mokslinių rezultatų kokybės vertinimas
- Proceso ir sukurtos pridėtinės vertės dalyviams vertinimas

Parengta pagal Pettibone et al. (2016) Citizen science for all – a guide for citizen science practitioners. Pasiekiama per https://www.buergerschaffenwissen.de/sites/default/files/grid/2017/11/20/handreichunga5_engl_web.pdf

Atkreipkite dėmesį planuojant

AR PILIEČIŲ MOKSLAS YRA TINKAMIAUSIAS METODAS ?

Piliečių mokslas yra tik vienas iš daugelio būdų įtraukti piliečius į mokslinius tyrimus. Svarbu atsiminti, kad šis metodas nebūtinai yra tinkamas ar praktiškas visiems moksliniams tyrimams ir klausimams. Projekto iniciatoriui svarbu dar projekto koncepcijos rengimo metu apsvarstyti ar piliečių mokslas yra tinkamiausias metodas. Prieš pradedant projektą reikėtų atsakyti į šiuos klausimus:

- TEMOS TINKAMUMAS: Kas, be tyrėjų grupės, domėtųsi pasirinkta tema?
- SPECIALIAZIUOTŲ ŽINIŲ POREIKIS: Ką tyrėjai ir dalyviai turi žinoti? Ar jie galės šias žinias/įgūdžius gauti projekto metu?
- PAPILDOMI LAIKO RESURSAI: Kiek papildomo laiko reikia bendravimui, koordinavimui ir mokymui? Ar šių išteklių pakanka?
- ĮRANGOS IR INFRASTUKTŪROS POREIKIAI: Kokių išteklių ir infrastruktūros reikia? Ar jų pakanka?
- ILGALAIKIAI PLANAI: Kas bus, kai projektas baigsis? Kaip nauja infrastruktūra ir mokslinių tyrimų rezultatai gali būti panaudoti pasibaigus projektui?
- TEISINIAI IR ETINIAI REIKALAVIMAI: Ar yra teisinių ar etinių gairių, į kurias reikia atsižvelgti?
- VEIKLOS VERTINIMAS: Kas atsakingas ar suinteresuotas projekto vertinimu? Kokie yra vertinimo kriterijai?

Parengta pagal Pettibone et al. (2016) Citizen science for all – a guide for citizen science practitioners. Pasiekiama per https://www.buergerschaffenwissen.de/sites/default/files/grid/2017/11/20/handreichunga5_engl_web.pdf

PILIEČIŲ MOKSLO TAIKYMAS BENDRŲJŲ PROBLEMOMS SPRĘSTI

- Prieš įtraukiant piliečius į projektą, apmąstyti visas galimas rizikas, kurios gali kilti įgyvendinant piliečių mokslo projektą ir parengti planą, kaip aiškiai ir suprantamai tas rizikas komunikuoti;
- Užtikrinti savanoriško dalyvavimo teisę, neverčiant piliečių dalyvauti piliečių mokslo projektuose ir suteikiant informaciją apie tai, kad jie bet kada gali pasitraukti iš projekto net ir nenurodydami priežasties;
- Užtikrinti informuoto asmens sutikimo principus piliečių mokslo projektuose, suteikiant piliečiams ir kitoms suinteresuotųjų grupėms išsamią informaciją apie asmens duomenų apsaugą ir kitus asmens duomenų etikos klausimus prieš pradedant dalyvavimą piliečių mokslo projektuose;
- Užtikrinti piliečių teisę nuo pat dalyvavimo projekte pradžios gauti išsamią informaciją apie projekto mokslinę problemą, tikslą, uždavinius, naudojamus duomenų rinkimo ir analizės metodus, rezultatų viešinimo planus. Taip pat rekomenduojama pateikti informaciją apie naudą, kuri bus gauta piliečiui mokslininkui dalyvaujant tyrime;
- Užtikrinti piliečiams mokslininkams teisę į jų surinktų duomenų autorystę. Piliečiams mokslininkams, neatitinkantiems autorystės reikalavimų rengiant mokslo kūrinį, tačiau prisidėjusiems prie mokslinio tyrimo, mokslo kūrinyje turėtų būti išreiškiama padėka;
- Užtikrinti piliečiams mokslininkams duomenų prieinamumą, suteikiant galimybę susipažinti su klausimynais ir duomenų rinkiniais;
- Užtikrinti piliečių mokslo projektų duomenų patikimumą, standartizuojant duomenų rinkimo ir fiksavimo metodus, leidžiančius patikrinti duomenis ir juos validuoti;
- Užtikrinti piliečių mokslo tyrimų duomenų konfidencialumą tinkamai juos tvarkant, naudojant ir saugant duomenis;
- Dalyvavimas piliečių mokslo projektuose gali būti kompensuojamas, tačiau siūloma kompensacija turi būti skaidri ir sąžininga.

Atkreipkite dėmesį planuojant

PARTNERIŲ, METODŲ IR DALYVIŲ PASIRINKIMAS

Kas gali inicijuoti piliečių mokslo projektą? Kiekvienas! Tereikia (bent) vieno žmogaus, turinčio idėją, susidomėjimo moksliniais tyrimais ir pakankamai motyvacijos idėją skleisti kitiems. Vienintelė būtina sąlyga - idėja turi turėti mokslinę vertę.

Planuojant piliečių mokslo projektą būtina atsižvelgti į toliau išvardintus aspektus:

- VAIDMENYS IR ATSAKOMYBĖS: Kas ir kaip turėtų dalyvauti projekte? Kokį vaidmenį atlieka dalyviai ir kas atsakingas skirtingas veiklas? Turint aiškiai apibrėžtus vaidmenis, projektas tampa skaidrus.
- AIŠKIAI APIBRĖŽTI TIKSLAI: Ką norite pasiekti šiuo projektu? Svarbu projekto pradžioje kartu su visais dalyviais apibrėžti aiškius ir konkrečius tikslus. Turint aiškius tikslus lengviau savo veiklą vertinti ir tobulinti.
- DALYVAVIMO FORMOS: Kiek žmonių turėtų dalyvauti ir kaip jie gali prisidėti prie projekto įgyvendinimo? Kokio dalyvių įsipareigojimo reikia? Ar iniciatoriams, dalyviams reikalinga speciali įranga ar apmokymai?
- AIŠKUS TYRIMO KLAUSIMAS: Atidus tyrimo tikslo apsvarstymas ankstyvuosiuose etapuose padeda išvengti nereikalingų ar nenaudingų duomenų rinkimo.
- TEISINIAI REIKALAVIMAI: Kokie teisiniai reikalavimai dėl duomenų apsaugos, komunikacijos ir asmenų dalyvavimo egzistuoja šalyje, kurioje vykdysite projektą?Galimi teisiniai klausimai skirtingose šalyse skiriasi, todėl juos reikia išsiaiškinti su teisininku.
- METODŲ PASIRINKIMAS: Kaip bus renkami, vertinami ir skelbiami duomenys? Vertinimas: Kokius tikslus užsibrėžėte pasiekti ir kaip jie turėtų būti vertinami?

Parengta pagal Pettibone et al. (2016) Citizen science for all – a guide for citizen science practitioners. Pasiekiama per https://www.buergerschaffenwissen.de/sites/default/files/grid/2017/11/20/handreichunga5_engl_web.pdf

TYRIMŲ ETIKOS KLAUSIMAI:

- Prieš įtraukiant savanorius į projektą, apmąstyti visas galimas rizikas, kurios gali kilti įgyvendinant piliečių mokslo projektą ir parengti planą, kaip aiškiai ir suprantamai tas rizikas komunikuoti;
- Užtikrinti savanoriško dalyvavimo teisę, neverčiant piliečių dalyvauti piliečių mokslo projektuose ir suteikiant informaciją apie tai, kad jie bet kada gali pasitraukti iš projekto net ir nenurodydami priežasties;
- Užtikrinti informuoto asmens sutikimo principus piliečių mokslo projektuose, suteikiant savanoriams ir kitoms suinteresuotųjų grupėms išsamią informaciją apie asmens duomenų apsaugą ir kitus asmens duomenų etikos klausimus prieš pradedant dalyvavimą piliečių mokslo projektuose;
- Užtikrinti savanorių teisę nuo pat dalyvavimo projekte pradžios gauti išsamią informaciją apie projekto mokslinę problemą, tikslą, uždavinius, naudojamus duomenų rinkimo ir analizės metodus, rezultatų viešinimo planus. Taip pat rekomenduojama pateikti informaciją apie naudą, kuri bus gauta piliečiui mokslininkui dalyvaujant tyrime;
- Užtikrinti piliečiams mokslininkams teisę į jų surinktų duomenų autorystę. Piliečiams mokslininkams, neatitinkantiems autorystės reikalavimų rengiant mokslo kūrinį, tačiau prisidėjusiems prie mokslinio tyrimo, mokslo kūrinyje turėtų būti išreiškiama padėka;
- Užtikrinti piliečiams mokslininkams duomenų prieinamumą, suteikiant galimybę susipažinti su klausimynais ir duomenų rinkiniais;
- Užtikrinti piliečių mokslo projektų duomenų patikimumą, standartizuojant duomenų rinkimo ir fiksavimo metodus, leidžiančius patikrinti duomenis ir juos validuoti;
- Užtikrinti piliečių mokslo tyrimų duomenų konfidencialumą tinkamai juos tvarkant, naudojant ir saugant duomenis;
- Dalyvavimas piliečių mokslo projektuose gali būti kompensuojamas, tačiau siūloma kompensacija turi būti skaidri ir sąžininga.

KOMUNIKACIJA IR GRĮŽTAMASIS RYŠYS

Koordinuojant skirtingų dalyvių bendradarbiavimą, labai svarbu nuosekliai komunikuoti tiek projekto viduje, tiek už jo ribų. Dėl šios priežasties piliečių mokslo projektuose komunikacijos planavimas bei vykdymas gali užtrukti ilgiau nei taikant mokslinių tyrimų metodus. Verta skirti daugiau dėmesio planuojant vidinę ir išorinę komunikaciją. Formuojant projekto komunikacijos strategiją reikėtų atsižvelgti į šiuos aspektus:

Kas yra pagrindiniai projekto dalyviai? Kas dar galėtų įsitraukti į projekto veiklas? Ar yra konkretūs įvairių darbo grupių ar užduočių koordinatoriai? Ar tyrėjai (profesionalai ir savanoriai) dirba savarankiškai, ar glaudžiai bendradarbiaudami?

Kas turi efektyvios komunikacijos įgūdžių ir išteklių atstovauti projektui viešojoje erdvėje? Ar komanda gali pasitelkti profesionalių mokslo komunikacijos specialistų (pvz., universiteto komunikacijos skyriaus) pagalbą?

Kaip turi vykti komunikacija? Kokiais kanalais (pvz. el.paštu, organizuojant dirbtuves) bus naudojamasi? Ar reikalingos specifinės komunikacijos formos (pvz., prisitaikant prie paauglių arba mažiau išsilavinusių žmonių)?

Kokią informaciją reikia perduoti ir kaip dažnai? Kur dalyviai galėtų kreiptis iškilus klausimams? Ar projektui reikia interneto svetainės ir kokią informaciją ten teikti? Ar socialinės medijos gali pasiekti pasirinktas tikslines grupes ir kaip galima pasiekti žmones, neturinčius prieigos prie interneto?

Kada ir kodėl turėtų būti bendraujama su kuriomis tikslinėmis grupėmis? Ar komunikacija būtina siekiant įgyti rėmėjų ar surinkti lėšų? Ką konkrečiai reikėtų komunikuoti?

Kiek reikės investuoti papildomo laiko? Kiek žmonių reikės nuosekliai komunikacijai vykdyti? Piliečių mokslo projektuose tai dažnai nepakankamai įvertinama

Parengta pagal Pettibone et al. (2016) Citizen science for all – a guide for citizen science practitioners. Pasiekiama per https://www.buergerschaffenwissen.de/sites/default/files/grid/2017/11/20/handreichunga5_engl_web.pdf

FINANSAVIMO GALIMYBĖS PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTAMS

Lietuvos mokslo ir inovacijų sistemoje nėra numatytos formalios galimybės bendruomenėms gauti finansavimą piliečių mokslo projektams. Tokius projektus bendruomenės gali vykdyti su tarptautinių piliečių mokslo iniciatyvų ar Europos Sąjungos finansuojamų projektų pagalba. Lietuvoje šiuo metu vyksta bent 2 ES finansuojami projektai, kurių metu planuojama parama piliečių mokslo iniciatyvoms:

Programos Horizontas 2020 finansuojamo projekto INCENTIVE siekia paspartinti dalyvaujančių institucijų perėjimą prie įtraukesnio, atviresnio ir demokratiškesnio inovacijų ir mokslo valdymo. Projekto metu numatyti mokymai ir parama bendruomenėms siekiančioms vykdyti piliečių mokslo projektus. Projektą Lietuvoje įgyvendina Vilnius Tech universitetas.

Horizontas 2020 finansuojamo projekto TIME4CS tikslas yra remti ir palengvinti tvarių institucinių pokyčių įgyvendinimą mokslinius tyrimus vykdančiose organizacijose, kad būtų skatinamas piliečių mokslas ir visuomenės dalyvavimas mokslo tyrimuose. Projekto metu numatyti mokymai ir parama piliečių mokslo projektų vykdymui. Projektą Lietuvoje įgyvendinta Kauno Technologijos universitetas.

Informacija apie piliečių mokslininkams aktualius finansavimo šaltinius Europos Sąjungoje skelbiame internetinėje svetainėje eu-citizen.science. Lietuvoje informacija apie finansavimo priemones susijusias su piliečių mokslu sklebiama Lietuvos piliečių mokslo asociacijos svetainėje www.pilieciumokslas.lt

KONTROLINIS KLAUSIMŲ SARAŠAS PILIEČIAMS DALYVAUJANTIEMS PILIEČIŲ MOKSLO PROJEKTUOSE

- [ ] Ar projekto tikslai yra aiškiai apibrėžti ir komunikuojami nuo pat pradžių?
- [ ] Ar Jums aiškūs jūsų vaidmenys ir atsakomybės projekte?
- [ ] Ar žinote, kas inicijuoja projektą? Ar pakanka duomenų patikrinti iniciatoriaus patikimumą?
- [ ] Ar piliečių mokslo projektas turi apsibrėžęs duomenų rinkimo standartus, atsakomybę, metodus? Ar šie elementai aiškiai aprašyti ir jums suprantami?
- [ ] Ar projekte prašoma jūsų sutikimo dėl galimo duomenų, kuriuos projektas rinks ar analizuos, naudojimo ateityje?
- [ ] Ar projekto dokumentuose aiškiai nurodyta, kad bet kada galite pasitraukti iš dalyvavimo projekte?
- [ ] Ar tikėtina, kad jūsų indėlis bus toks, į kurį turite intelektinės nuosavybės teises (pvz., nuotraukos, rašytiniai pastebėjimai ar komentarai, išradinga veikla)? Ar savo intelektinės nuosavybės teises į turinį, kurį planuojate pateikti, jau esate aptarę su projekto iniciatoriumi?
- [ ] Ar projekto vykdytojai aiškiai nurodę kaip užtikrins jūsų duomenų konfidencialumą?
- [ ] Ar projekto iniciatoriai aiškiai įvardinę, kad dalyvavimas projekte yra apmokamas arba neapmokamas (abu variantai galimi, bet būtina iš anksto informuoti dalyvius)?
- [ ] Jei dalyvaujate bendruomenės projekte, ar yra aiškios nuostatos, kaip bendruomenė gali naudoti projekto duomenis ar publikacijas vietos problemoms spręsti?

Šaltinis: Butkevičienė et al. (2022) "*Piliečių mokslas kaip inovatyvi piliečių dalyvavimo forma kuriant gerovės visuomenę*"

PILIEČIŲ MOKSLAS

Daugiau informacijos rasite:

www.pilieciumokslas.lt